

El darrer tram de la legislatura passada i l'arrencada d'aquesta han posat en evidència el refredament de posicions de Zapatero en assumptes com l'estructura territorial de l'estat espanyol. El PSOE sembla tornar al camí marcat per González i Guerra als 80.

Del tarannà als orígens

El PSOE ha canviat d'estratègia. Ha tornat al passat, tant en la forma de concebre l'acció política (és a dir, les aliances) com en allò que fa referència al model d'estat. José Luis Rodríguez Zapatero va arribar al poder menat del sector més federalista del seu partit, de Pasqual Maragall i dels dirigents més compromesos amb una interpretació oberta del text constitucional i partidaris de donar més autogovern a les comunitats autònomes. Ho va fer, a més, aliat amb Esquerra i amb IU-ICV. Tenia, doncs, com a companys de viatge l'independentisme català i l'esquerra federal i transformadora espanyola. Un fet inèdit en la jove democràcia espanyola, que encara no ha deixat enrere alguns tics que podien ser vàlids durant la transició però que, a ulls de molts analistes, es projecten com ombres del passat.

Però a Zapatero la legislatura passada i sobretot el 9M no li van anar, malgrat els èxits socials, com ell volia. El viacrucis en què es van convertir l'Estatut català –sobretot a partir de les retallades que, a la Moncloa, va pactar amb Artur Mas d'esquena al PSC i a Esquerra– i el fracàs sever del procés de pau amb ETA van desembocar en reflexió. Per això en el segon tram de la legislatura ja va centrar, és a dir moderar en excés, la seva posició.

Les eleccions del 9 de març van fer que, dins el PSOE, s'encenguessin les alarmes. Malgrat un PP amb un lideratge molt qüestionat i el bon ritme de l'economia espanyola, Zapatero aconseguia, de nou, una victòria ajustada molt similar a la del 2004. El creixent bipartidisme minvava les forces dels aliats potencials i els tornava encara més malfiats. Obtenia, és

cert, un bon resultat a Catalunya, però en canvi asseguraven que pagava un preu massa alt a Madrid, Múrcia o el País Valencià, territoris on el PP ampliava l'avantatge. Dins l'executiva del PSOE cada vegada més veus atribuïen a la política territorial (l'Estatut català en seria l'emblema) els discrets resultats electorals de Zapatero, que demanaven de tornar al catecisme de González i Guerra, aquells que, amb encert, el *The New York Times* va definir com a "joves nacionalistes espanyols" poc després del triomf esplendorós del 1982.

Amb tot això, Zapatero no va fer res més –a partir del 9M i especialment la setmana passada, al debat d'investidura– sinó confirmar el canvi d'estratègia de la seva política i el refredament de les actituds envers els nacionalistes i l'esquerra. L'Espanya plural va deixar pas a una Espanya diversa però també unida i les concessions van ser mínimes (benestar sí, però canvis socials no). De cercar les aliances amb IU-ICV i ERC, molt disminuïts després de pagar amb escreix els errors propis i els efectes del bipartidisme i el vot útil, es va passar a cercar-les amb CiU i el PNB, tal com havia fet González quan va haver de menester aliances per a continuar fent camí.

La situació política ha dut Zapatero a fer de la necessitat virtut. No hi havia possibilitat de sortir investit a la primera volta i el president espanyol i el seu entorn van optar per girar la truita. Es tractava, segons ells, de sortir investits sense hipoteques nacionalistes, amb les mans lliures per a aplicar el seu programa. El mateix argument que va servir per a invertir José Bono, bèstia negra dels qui defensaven l'Espanya plural o les tesis federalistes.

Però el socialistes oblidaven que en la democràcia, quan no es té majoria absoluta cal anar al parlament a buscar suports i a pactar el programa, i no pas a fer segones voltes. A partir d'ara, per a les lleis, les segones voltes no valdran. Zapatero ho sap prou, i per això es va escarrassar a picar l'ullet una vegada i una altra a CiU amb la data de publicació de les balances fiscals (ja compromeses amb Montilla) i la promesa d'estudiar el transvasament del Roine. Aquest darrer compromís era un torpede a la línia de flotació del tripartit de José Montilla, ja prou tocat arran de la sequera. Potser per això Duran en va tenir prou de sortir satisfet del debat i abstenir-se a la investidura d'un president que a la campanya havia titllat de "mentider i insolvent".

En la nova estratègia de Zapatero, el tripartit, si bé no és cap nosa –perquè encara ningú no gosa qüestionar la voluntat del PSC dins el PSOE–, sí que pot ser menystingut. Els socialistes catalans van fer prevaler els seus interessos i la seva visió de la política catalana per pactar amb ERC i ICV malgrat haver perdut les eleccions davant CiU. I ara el president espanyol fa això mateix amb la federació, al marge dels interessos dels estadants de palau. Caldrà veure fins a quin punt l'estratègia de Zapatero fa trontollar Montilla i fins on està disposada a arribar la federació mentre no tingui el poder a Catalunya.

Entre el catalanisme i l'esquerra transformadora hi ha qui tem que Zapatero i el seu govern entrin en una fase d'involució en aquesta legislatura. Però els socialistes mantenen que no és el cas i que, senzillament, les reformes que tocaven en l'àmbit de drets i de model d'estat ja es van fer a la legislatura passada i que ara toca, senzillament, posar-les en pràctica, desplegar-les.

D'una cosa s'han adonat Zapatero i el PSOE: difícilment poden ampliar la

José Bono ha estat elegit president del Congrés dels Diputats i Rodríguez Zapatero ha estat investit president del govern espanyol només amb els vots del PSOE.

seva majoria si el PP els presenta com un partit radical i excloent que rebutja els grans pactes d'estat, que són els que, en definitiva, fan sentir còmodes una majoria d'espanyols. Per això a la sessió d'investidura i ja els dies previs el cap de l'executiu central va esgargamellar-se a oferir pactes d'estat en totes les seves modalitats a un Mariano Rajoy que va obtenir més diputats el 9M, però que ha vist afeblit el lideratge pels darrers moviments al seu partit, sobretot per obra de la presidenta de la comunitat de Madrid, Esperanza Aguirre.

A Madrid, i al govern espanyol, per tant, als catalans els ha passat la tanda, ja donen per resolt el problema català (els resultats a les urnes els confirmen, a més, aquesta sensació) i ara només es tracta d'anar complint, sense gaire generositat, els compromisos adquirits en qüestions com les inversions o les balances fiscals. No cal esperar, però, grans salts en l'autogovern ni gestos com ara el català al Congrés, com tampoc res de positiu en aquells afers que depenen dels acords amb el PP, com ara la reforma del Senat.

A la legislatura passada, les referències a l'Espanya plural ja van anar desapareixent a poc a poc, sobretot arran de l'aprovació de l'Estatut i del descarrilament del procés de pau a Euskadi, que el líder del PSOE no sembla disposat a reprendre. Es va apostar també –aleshores com una via per a barrar el pas al PP– per usar marques com “govern d'Espanya” o donar més rellevància pública a personatges com José Bono, ara president del Congrés. Però la campanya del PP i tota la seva artilleria mediàtica acusant Zapatero d'haver-se venut Espanya ja havia arrelat en àmplies capes de la societat espanyola.

En els àmbits social i econòmic, Zapatero també ha experimentat una evolució centrista i, per a mantenir-la, ara necessita els acords amb CiU i el PNB, sobretot amb els primers. L'economia espanyola ha entrat en recessió i calen receptes de contenció i no les pròpies d'un cicle econòmic expansiu, que l'esquerra pot gestionar amb més generositat.

Ferran Casas